

## ФОРМУВАННЯ СОЦІОПРИРОДНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ПРИРОДОЗОРІЄНТОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ

*У статті проаналізовано погляди сучасних науковців щодо природозорієнтованої підготовки фахівців у цілому та початкової освіти зокрема; окреслено напрями підвищення ефективності процесу формування соціоприродних цінностей майбутніх фахівців початкової освіти під час їх навчання у ВНЗ.*

*Ключові слова: соціоприродні цінності майбутніх фахівців початкової освіти, природозорієнтована підготовка.*

Освіта є необхідною умовою реалізації ідеї сталого (збалансованого) розвитку, що зумовило ухвалення на Всесвітньому саміті в Йоганнесбурзі 2002 р. Плану дій, де рекомендовано 2005–2014 рр. оголосити десятиліттям “освіти для сталого (збалансованого) розвитку”. Народою представників Міністерств охорони навколишнього природного середовища та Міністерств освіти і науки у Вільнюсі 2005 р. затверджено “Стратегію Європейської економічної комісії (ЄЕК) ООН освіти для сталого розвитку”, яку підписано урядом України. Інтеграція нашої держави в європейські економічні, екологічні, освітянські структури зумовлює потребу в сучасних фахівцях у цілому та початкової освіти зокрема.

Слушною є позиція Г. Науменка стосовно того, що негативні наслідки людської діяльності реально усвідомлюються суспільством, як правило, тільки після досить тривалого визрівання соціально-екологічних проблем, тобто у вигляді різноманітних загроз рівню і якості життя. Учений зосереджує увагу на освіті, яка сприятиме вирішенню цього питання [9].

В. Молодиченко, який ґрунтовно вивчає модернізацію цінностей в українському суспільстві засобами освіти, наголошує, що екологічно вихована людина має за своїм внутрішнім переконанням охороняти будь-яке середовище, а не лише природне довкілля [8, с. 180].

У контексті окресленого питання заслуговує на увагу наукове дослідження Г. Акопяна [1]. Так, аналізуючи проблему формування екологічної парадигми культури життєтворчості та виховання особистості, вчений досліджує причини та наслідки актуалізації екологічної складової культури життєтворчості й виховання особистості в період глобалізації та інформаційної революції, формування екологічної свідомості суб’єкта сучасної цивілізаційної життєтворчості, пропонує модель екологічної парадигми культури життєтворчості та виховання особистості для епохи соціальних трансформацій. Питання цінностей посідає чільне місце в науковому доробку вченого.

С. Терепищій зазначає, що з 1991 р. в Україні все голосніше лунає “поліфонія” цінностей у системі вищої освіти, адже починає утверджуватися нелінійна наукова парадигма, зокрема і в науках, що є базовими в

будь-якому освітньому процесі – педагогіка, психологія, теорія управління тощо [18, с. 39].

У теорії і практиці вищої педагогічної освіти нагромаджено значний досвід, що є основою формування цінностей у майбутніх фахівців початкової освіти в цілому та ціннісного ставлення до навколишнього середовища в підростаючого покоління. Насамперед, це наукові праці, в яких розкрито методологічні та теоретичні питання підготовки фахівців у вищих педагогічних закладах, спрямовані на підвищення ефективності навчально-виховного процесу (А. Алексюк, І. Бех, О. Глузман, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, М. Євтух, А. Коржуєв, А. Линенко, Н. Максименко, Н. Ничкало, А. Семенова, Т. Сущенко та ін.); теоретико-методичні основи формування екологічної культури майбутнього вчителя (Ю. Бойчук, Н. Лисенко, Л. Лук'янова, В. Смікал, Г. Тарасенко, Н. Ясінська та ін.); формування екологічного світогляду майбутніх учителів у процесі екологічної освіти й виховання (Г. Білявський, О. Головка, І. Костицька, Т. Нінова, М. Падун, Г. Пустовіт, Ю. Саунова, С. Совгіра, А. Федорук, С. Шмалей та ін.); посилення ролі екологічної домінанти в навчально-виховному процесі загальноосвітніх шкіл та вищих навчальних закладів (Г. Білецька, А. Захлебний, І. Зверев, В. Ільченко, О. Король, О. Кудрявцева, О. Лабенко, Г. Марочко, О. Мащенко, І. Суравегіна та ін.); формування відповідального ставлення молоді до навколишнього середовища (Л. Білик, В. Вербицький, М. Назарук, Н. Негруца, Н. Пустовіт, Л. Руденко, С. Сапожников та ін.).

Проте аналіз науково-джерельного базису й досвіду практичної роботи у ВНЗ України дає підстави стверджувати, що на сучасному рівні розвитку психолого-педагогічної науки недостатньо висвітлена проблема формування соціоприродних цінностей майбутніх фахівців початкової освіти в контексті їх природозорієнтованої підготовки у вищій школі, що визначено як *мету статті*.

Провідною ідеєю дослідження є розуміння соціоприродних цінностей майбутнього фахівця початкової освіти як соціально-психологічних утворень, в яких відображено цілі, мотиви, ідеали, установки та інші світоглядні характеристики особистості вчителя, що утворюють систему його соціально-ціннісних орієнтацій у процесі природозорієнтованої професійної педагогічної діяльності.

Відповідно було сформульовано такі завдання: проаналізувати погляди сучасних науковців щодо природозорієнтованої підготовки фахівців у цілому та початкової освіти зокрема; окреслити напрями підвищення ефективності процесу формування соціоприродних цінностей майбутніх фахівців початкової освіти під час їх навчання у ВНЗ.

Стосовно першого завдання дослідження зазначимо, що проблемі цінностей, формуванню ціннісної орієнтації особистості майбутнього вчителя початкової школи у своїх працях приділяли увагу Н. Бібік, І. Бужина, В. Денисенко, С. Єрмакова, Л. Колбіна, А. Кудусова, Д. Пашенко, О. Савченко, Л. Хомич та ін.

Питання формування цінностей екологічно зорієнтованої особистості майбутнього фахівця початкової освіти розглядалося в контексті формування екологічної свідомості (М. Хроленко), екоцентричного світогляду (Н. Борисенко) вказаних фахівців, процесу їх підготовки до екологічного виховання молодших школярів (Н. Казанішева), готовності майбутніх учителів школи першого ступеня до використання засобів природотерапії в майбутній професійній діяльності (І. Малишевська), процесу підготовки студентів до формування соціально-ціннісних орієнтацій у молодших школярів (Л. Колбіна) та ін.

Так, М. Хроленко у дисертаційній роботі “Формування екологічної свідомості майбутніх вчителів початкових класів” (2006) вперше обґрунтовує педагогічні умови формування екологічної свідомості студентів вищих педагогічних навчальних закладів – використання міждисциплінарного принципу інтеграції екологічних знань дисциплін загальнонаукового, гуманітарного, природничого та професійного циклів; використання системи навчально-екологічних завдань; застосування партисипативних методів здійснення екологічної освіти студентів ВНЗ. Автором змодельовано процес формування екологічної свідомості майбутніх учителів початкових класів. Проте поза увагою залишилося питання дослідження інтенсивності розвитку екологічної свідомості студентів ВНЗ, а також розробка системних діагностик розвитку досліджуваного феномена [19].

Дещо пізніше було представлено докторську дисертацію С. Совгіри “Теоретико-методичні основи формування екологічного світогляду майбутніх учителів у вищих педагогічних навчальних закладах” (2009). Дослідниця розробила та обґрунтувала: концепцію формування екологічного світогляду майбутніх учителів як теоретичну основу гармонійного співіснування людини й природи в єдності теоретичного, методологічного та технологічного концептуальних рівнів; функціональну структуру екологічного світогляду майбутніх учителів, яка містить такі *компоненти*: когнітивний, аксіологічний і праксеологічний; *типи*: антропоцентричний, ситуативний, екоцентричний [16]. У цілому це дослідження є орієнтиром для нашої роботи, оскільки цінності є складовою екологічного світогляду. Зазначимо, що в авторському дослідженні брали участь студенти спеціальності “Початкова освіта”, проте через загальну кількість студентів різних спеціальностей, задіяних в експерименті, недостатньо уваги було приділено аналізу специфіки екологоорієнтованої підготовки таких фахівців.

Стосовно вищезазначеної екопідготовки доцільно звернутися до наукової праці Н. Казанішевої “Підготовка майбутніх учителів початкових класів до екологічного виховання молодших школярів” (2011), де розроблено критерії, показники й рівні професійної готовності майбутнього вчителя до екологічного виховання учнів і типи стратегій їхньої поведінки стосовно природи та природонебезпечних дій інших. Питання цінностей у системі “людина – навколишнє середовище” у роботі окремо не розглядається, а визначено у складі мотиваційно-ціннісного компонента цієї готовності [3].

Ставлення майбутнього фахівця початкової освіти до природи на за-садах гармонійного співіснування людини, суспільства і природи розгля-дається І. Малишевською в роботі “Підготовка майбутнього вчителя поча-ткових класів до використання природотерапії у роботі з учнями початко-вих класів” (2011) як провідний чинник формування культури особистості, що ґрунтується на ціннісній екологічній активності. Дослідниця наголо-шує, що розвиток у студентів педагогічних ВНЗ стійкої ціннісної позиції стосовно природи паралельно з формуванням фахових компетенцій має за мету підготувати майбутнього вчителя початкої школи до усвідомленої педагогічної діяльності екологічного спрямування, у свою чергу, це перед-бачає переосмислення змісту навчально-виховної роботи у ВНЗ, упрова-дження нових екологічних технологій [7, с. 7–8].

М. Кузьма-Качур визначає цінності, ціннісне ставлення, ціннісні від-носини складовою ціннісно-орієнтаційного компонента в системі готовно-сті [5].

Н. Граматик у дисертаційній роботі “Формування екологічної відпо-відальності в майбутніх учителів початкових класів у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін” (2012) наводить напрями удоскона-лення процесу екологізації професійної підготовки майбутніх фахівців по-чаткової ланки освіти шляхом оновлення змісту й методики викладання професійно орієнтованих дисциплін та адекватного використання форм, засобів і технологій формування екологічної відповідальності студентів [2]. Однак автором не розкрито значення польової та педагогічної практик як одних із складових професійної підготовки у формуванні означеного феномену.

В останній час з’явилося чимало монографій науковців за результа-тами докторських досліджень, у яких ґрунтовно розкрито проблему еколо-гічної підготовки фахівців різних галузей.

Терміни “екологічна освіта” й “екологічне виховання” Г. Пустовіт розглядає в межах дослідження “Теоретико-методичні основи екологічної освіти і виховання учнів 1–9 класів у позашкільних навчальних закладах” (2004). Відповідно визначає компоненти екологічної вихованості, до яких зараховує: знання, інтелектуальні вміння й навички, емоційно-ціннісні від-носини та діяльнісно-практичний компонент. Ця праця в контексті нашої роботи є ціннісною в теоретичному плані, оскільки в практичному – розк-риває особливості екологічної освіти і виховання учнів тільки позашкіль-них закладів [13].

В. Червонецький проаналізував стан і визначив загальні тенденції розвитку шкільної екологічної освіти в країнах євroatлантичного регіону у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. та узагальнив практичний досвід підготовки молодого покоління до вирішення екологічних проблем у цьо-му макрорегіоні планети, який слугуватиме вдосконаленню окресленої га-лузі педагогічної теорії і практики в Україні [20]. Розкриваючи вказану проблему, дослідник пов’язує якість шкільної екологічної освіти із відпо-відною підготовкою майбутнього фахівця у вищій школі.

Стосовно професійної підготовки у вищій школі Ю. Пелех надає низку пропозицій практичного характеру, серед яких: шляхом аксіоцентрації та смисловоокремлення виділити аксіоблоки в змісті професійно орієнтованих дисциплін для підвищення ефективності їхнього засвоєння в навчальному процесі на основі міждисциплінарних зв'язків; уточнити зміст Галузевого стандарту вищої освіти, ОКХ бакалавра за спеціальністю “Початкове навчання” з урахуванням домінуючої ролі розвитку ціннісно-сислової компоненти в загальній структурі особистості майбутнього педагога; запровадити розроблення нового напрямку педагогічної науки – *аксіопедагогіки* [12, с. 29].

Так, Г. Тарасенко в монографії “Взаємозв'язок естетичної та екологічної підготовки вчителя в системі професійної освіти” (2006) важливу роль у підготовці майбутнього педагога відводить його духовно-естетичному розвитку, який є першоосновою формування екологічно значущих ціннісних орієнтацій на зв'язок з природою, а також зумовлює відповідну технологію педагогічної діяльності вчителя [17, с. 5–6]. Педагогічна підготовка вчителя до екологічного виховання учнів, на думку автора, передбачає виникнення у професійній свідомості певних соціальних установок щодо взаємозв'язків у системі “людина – природа”, стимулює формування принципів, пов'язаних з особистісно, професійно та гуманістично значущими орієнтаціями.

Т. Саєнко у праці “Освіта екобезпечного інформаційного суспільства: проблеми і перспективи” (2008) обґрунтовує необхідність урахування духовної складової екологічного навчання із залученням психолого-педагогічних можливостей особистостей студента і викладача та їхнього творчого розвитку в навчально-виховному процесі [15]. Дещо пізніше, у 2012 р. доповнення та уточнення результатів, викладених у монографії, відображені в докторській дисертації “Теоретичні і методичні основи екологічної підготовки фахівців у технічних університетах”.

У цьому контексті варто зазначити, що формування екоцілісної особистості майбутнього фахівця технічного закладу ґрунтовно висвітлено Л. Лук'яною в праці “Екологічна освіта у професійно-технічних навчальних закладах: теоретичний і практичний аспекти” [6].

У монографії В. Онопрієнка “Екологічна освіта в системі підготовки сільськогосподарських кадрів” (2010) у другому розділі викладено методіку формування екологічних цінностей, здійснено їх локалізацію у свідомості та поведінці студентів аграрних університетів [10].

Не зважаючи на те, що монографія Н. Рідей “Ступенева підготовка майбутніх екологів: теорія і практика” (2011) орієнтована на суто спеціалізовану підготовку фахівців екологічного напрямку, питання цінностей становить базис принципу морально-ціннісного обмеження й енергоречовинної ощадності ноосферно орієнтованого переходу до сталості, який вимагає від науки, освіти цілеспрямованого глобального взаєморозвитку, орієнтованого на досягнення мети, а саме: інтелектуалізації, інформатизації суспільної і біосферної рівноправності суспільства на Землі [14, с. 495].

У плані формування екологічних цінностей майбутніх учителів в історичному аспекті досить показовими є праці Л. Шаповал “Підготовка студентів вищих педагогічних навчальних закладів України до природоохоронної роботи в школі (50–80-ті рр. ХХ ст.)” (2000) та І. Костицької “Проблеми екологічної освіти в педагогічній теорії і практиці роботи шкіл України (1970–1990 рр.)” (1995).

Аналіз наукових розробок Л. Шаповал [21] та І. Костицької [4] дає можливість зазначити, що в Україні існує позитивний еколого-педагогічний досвід у формуванні відповідального ставлення особистості до природи, але виокремлюються і невирішені проблеми, до яких відносимо: необхідність формування в особистості поглядів на відносини людини і природи в неперервному навчально-виховному процесі і не тільки в майбутніх учителів природничих дисциплін, а й у майбутніх фахівців початкової освіти.

У педагогічних дослідженнях російських науковців (Ф. Гайнуллова, О. Дугін, Н. Єгорова, Н. Коваленок, Л. Колдомасова, Г. Папуткова, О. Перфілова, Є. Самаріна, Л. Фатєєва та ін.) питання цінностей, екологічної свідомості, еколого-соціальної відповідальності, формування екоцілісної особистості майбутніх фахівців не залишилися поза увагою.

Так, Г. Папуткова сформулювала загальну концептуальну ідею екологічної освіти, яка виявляє її спрямованість, реально забезпечуючи формування нового екологічного світогляду відповідно до ідей розвитку суспільства та коеволюції природи й людини [11].

Сутність ідеї полягає в такому: екологічна освіта є визначальним фактором утвердження нової цивілізаційної моделі розвитку, яка сприяє підвищенню якості життя людства при збереженні якості навколишнього середовища, формуванню екологічної відповідальності людини як суб'єкта соціоприродної взаємодії, переорієнтації людських цінностей із споживацьких відносно природи на екологічно зорієнтовані. Концепція професійно екологічної освіти охоплює два взаємопов'язаних рівні: методологічний базис (онтологічна, антропологічна й аксіологічна складові) та педагогічну систему, яка трансформує філософсько-методологічні уявлення й стратегічну мету в освітні концепти відповідно до методологічних положень компетентнісного підходу та включає: 1) освітню мету (підготовка соціально, екологічно, професійно компетентних спеціалістів); 2) компетентнісно орієнтований освітній процес; 3) очікуваний результат (професійно-екологічна компетентність спеціалістів) [11, с. 337].

Аналіз вищезазначених наукових розробок надає можливість стверджувати, що питання цінностей, ціннісних орієнтацій у системі природозорієнтованої підготовки фахівців посідає чільне місце. Спільним для цих досліджень є зосередженість уваги на вказаних дефініціях та обґрунтування необхідності оновлення підходів до організації педагогічного процесу, в якому формування екоцілісної особистості фахівця відповідатиме сучасним тенденціям природозорієнтованої підготовки.

Відповідно до другого завдання нашої роботи, зазначимо, що дослідження ґрунтується на такому припущенні: дієвість формування в майбутніх фахівців початкової освіти соціоприродних цінностей залежить від цілісності, динамічності, гнучкості вузівського педагогічного процесу, в якому відбуваються зміни у ставленні студентів до самих себе, в результаті яких студенти самі стають носіями соціоприродних цінностей.

Ми вважаємо, що вагомих результатів у формуванні соціоприродних цінностей майбутніх фахівців початкової освіти можна досягти за рахунок:

- спеціальної підготовки викладачів педагогічних закладів;
- створення портрета особистості вчителя початкової школи, носія соціоприродних цінностей; розгалуженої системи набуття знань та суспільно-професійного досвіду активного особистісного самовиявлення, внутрішньої готовності до їх здійснення;
- удосконалення навчально-виховного процесу (викладання навчальних дисциплін, виховного впливу, спрямування науково-дослідної роботи, педагогічної, навчально-польової та інших видів практик) завдяки наповненню його складових екологічним змістом, поєднанню традиційних та інноваційних методів і засобів в аудиторних та специфічних позааудиторних формах; занять соціоприродного змісту та професійної підготовки майбутніх фахівців початкової освіти;
- науково-методичного забезпечення процесу формування соціоприродних цінностей майбутніх фахівців початкової освіти.

Таким чином, ефективне формування соціоприродних цінностей майбутніх фахівців початкової освіти в процесі професійної підготовки буде здійснюватися у визначених напрямках.

**Висновки.** На підставі вищевикладеного матеріалу нами проаналізовано погляди сучасних науковців щодо природозорієнтованої підготовки фахівців у цілому та початкової освіти зокрема; окреслено напрями підвищення ефективності процесу формування соціоприродних цінностей майбутніх фахівців початкової освіти під час їх навчання у ВНЗ.

У наступних наукових розвідках ми плануємо розкрити питання генезису ідеї розвитку соціоприродних цінностей як феномен наближення майбутніх фахівців початкової освіти до професійної майстерності.

#### **Список використаної літератури**

1. Акопян В.Г. Культура життєдіяльності особистості в контексті екологічної парадигми : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня д-ра філос. наук : спец. 09.00.03 “Соціальна філософія та філософія історії” / В.Г. Акопян. – К., 2012. – 32 с.
2. Граматик Н.В. Формування екологічної відповідальності в майбутніх учителів початкових класів у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Н.В. Граматик. – Черкаси, 2012. – 20 с.
3. Казанішева Н.В. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до екологічного виховання молодших школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Н.В. Казанішена. – Вінниця, 2011. – 20 с.

4. Костицька І.М. Проблеми екологічної освіти в педагогічній теорії і практиці роботи шкіл України (1970-1990 рр) : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Інна Миколаївна Костицька. – Київ, 1995. – 198 с.
5. Кузьма-Качур М.І. Система підготовки студентів педагогічних факультетів до краснавччої роботи у початковій школі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / М.І. Кузьма-Качур. – Умань, 2012. – 20 с.
6. Лук’янова Л.Б. Екологічна освіта у професійно-технічних навчальних закладах : теоретичний і практичний аспекти : [монографія] / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України / Л.Б. Лук’янова. – К. : Міленіум, 2006. – 252 с.
7. Малишевська І.А. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до використання природотерапії у роботі з учнями початкової школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / І.А. Малишевська. – К., 2011. – 21 с.
8. Молодиченко В.В. Модернізація цінностей в українському суспільстві засобами освіти: (філософський аналіз) / В.В. Молодиченко. – К : Знання України, 2010. – 383 с.
9. Науменко Г.Г. Освіта як системний чинник формування екологічної культури майбутніх учителів : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 09.00.10 “Філософія освіти” / Г.Г. Науменко. – К., 2009. – 20 с.
10. Онопрієнко В.П. Екологічна освіта в системі підготовки сільськогосподарських кадрів : [монографія] / В.П. Онопрієнко. – К. : Знання України, 2010. – 307 с.
11. Папуткова Г.А. Компетентностно-ориентированное профессиональное экологическое образование студентов в вузе : дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.08 / Галина Александровна Папуткова. – Нижний Новгород, 2008. – 367 с.
12. Пелех Ю.В. Ціннісно-смісловий концепт професійної підготовки майбутнього педагога : монографія / Ю.В. Пелех ; за заг. ред. М.Б. Євтуха. – Рівне : Тетіс, 2009. – 400 с.
13. Пустовіт Г. П. Теоретико-методичні основи екологічної освіти і виховання учнів 1-9 класів у позашкільних навчальних закладах : монографія / Григорій Петрович Пустовіт. – К. ; Луганськ : Альма-матер, 2004. – 540 с. – (АПН України, Ін-т проблем виховання).
14. Рідей Н.М. Ступенева підготовка майбутніх екологів: теорія і практика : монографія / Н.М. Рідей ; за заг. ред. акад. Д.О. Мельничука. – [2- е вид., переробл. і допов.]. – К. : Олді-Плюс, 2011. – 650 с.
15. Саєнко Т.В. Освіта екобезпечного інформаційного суспільства: проблеми і перспективи : монографія / Т.В. Саєнко. – К. : Освіта України. – 2008. – 288 с.
16. Совгіра С.В. Теоретико-методичні основи формування екологічного світогляду майбутніх учителів у вищих педагогічних навчальних закладах : монографія / С.В. Совгіра.– К. : Наук.світ, 2008. – 346 с.
17. Тарасенко Г.С. Взаємозв’язок естетичної та екологічної підготовки вчителя в системі професійної освіти : монографія / Г.С. Тарасенко. – Черкаси : Вертикаль, 2006. – 308 с.
18. Терепищій С. Ціннісні орієнтири стандартизації вищої освіти України / С. Терепищій // Вища освіта України. – 2011. – № 2. – С. 33–40.
19. Хроленко М.В. Формування екологічної свідомості майбутніх учителів початкових класів : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Марина Володимирівна Хроленко. – К., 2006. – 234 с.
20. Червонецький В.В. Загальні тенденції розвитку шкільної екологічної освіти в країнах євроатлантичного регіону у другій половині ХХ – на початку ХХІ століть : дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 / Володимир В’ячеславович Червонецький. – Луганськ, 2007. – 489 с.



21. Шаповал Л.М. Підготовка студентів вищих педагогічних навчальних закладів України до природоохоронної роботи в школі (50-80-ті рр. ХХ ст) : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / Лариса Миколаївна Шаповал. – Х., 2000. – 217 с.

**Крамаренко А.Н. Формирование социоприродных ценностей будущих профессионалов начального образования как составляющая природоориентированной подготовки**

*В статье проанализированы взгляды современных ученых на проблему природоориентированной подготовки профессионалов в целом и начального образования в частности, выделены направления повышения эффективности процесса формирования социоприродных ценностей будущих профессионалов начального образования во время обучения в ВУЗе.*

*Ключевые слова: социоприродные ценности будущих профессионалов начального образования, природоориентированная подготовка.*

**Kramarenko A. Formation of social-nature values of future professionals in primary education as a component of nature-oriented training**

*The article analyzes the views of the modern scientists on the problem of the nature-oriented training of professionals in general and primary education in particular, directions of increase of efficiency of the process of formation of social-nature values of future professionals in primary education during the study at the University.*

*Key words: social-nature values of the future professionals of an elementary education, nature-oriented preparation.*